

Horák, Petr

[Austeda, Franz. Moderne Philosophie: Probleme - Positionen - Profile]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. B, Řada filozofická.
1973, vol. 22, iss. B20, pp. 142-143

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/106593>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

v zájmu „vědeckosti“. Na druhé straně se většina jeho názorů, které jsou v mnohém směru transcendentálně fenomenologické povahy (podobně jako Husserl není ani autor zatížen rozporem mezi rozumem a smyslovým nazíráním), vyznačuje fenomenologickým redukcionismem, totiž redukcí všeho možného na jevy spjaté s porozuměním a dorozuměním. To také představuje Achillovu patu jeho ontologie.

Kniha je po formální stránce téměř dokonalá. Zvolený typ citací a odkazů je velmi úsporný, i když právě on staví občas čtenáře před nepříjemnou skutečností, že kniha nemá ani jmenný, ani věcný rejstřík. Zato seznam citované literatury je dokonalý a neobyčejně přehledný.

Recenzované dílo musí zaujmout každého filosofa a filosofujícího lingvistu. Třebaže však svědčí o poctivém úsilí nalézt nové pohledy na některé centrální problémy filosofické tradice, je nutno na závěr vyslovit politování, že tolik námahy, tolik práce bylo vynaloženo k dosažení cílů a výsledků, které jsou většinou více než pochybné. Myslitel svými filosofickými výboji objektivně nepřispívá k realizaci progresivních programů, třebaže subjektivně sleduje vznešený cíl: přispět k všeobecnému dorozumění a míru.

Jiří Cehl

Franz Austeda: Moderne Philosophie. Probleme – Positione – Profile; Rombach, Freiburg 1972, 231 stran.

Autor tohoto pokusu o systematické předvedení soudobé filosofie náleží mezi filosofy mladší rakouské generace. Sám se hlásí ke „kritické“ filosofii a jako vydavatel *Filosofického slovníku (Wörterbuch der Philosophie, Humboldt-Taschenbuchreihe, 3. vyd., 1970)* i jako autor knihy, jejímž hlavním smyslem bylo přispět k „sebekritice filosofie“ (*Axiomatische Philosophie. Ein Beitrag zur Selbstkritik der Philosophie, Berlin 1962*) se zdá být dobře připraven k tomu, aby splnil nároky téměř samozřejmě vyplývající z úkolu, který si klade každé dílo, jež se snaží o systematický obraz moderní filosofie.

Nepřilíh velký rozsah díla – vlastnímu textu je dáno 162 stran, zatímco zbytek zaujímá rozsáhlý rejstřík – klade Austedovi knize vnější meze, jež musel autor zřejmě respektovat stejně rigorózně jako vymezení vnitřní.

Úvod k systematickému přehledu soudobé filosofie poskytuje Austedovi definice základních filosofických problémů a stanovisek: vymezení filosofickému způsobu myšlení, poměr filosofie a vědy, filsofie a světový názor, filosofie a otázky života. K tomu připojuje autor své vymezení hlavních pojmů a problémů filosofického myšlení, své vymezení problému systému ve filosofii, naznačuje možná řešení filosofických problémů, zabývá se otázkou problému poznání, otázkou pravdy a hodnot. Takto vymezené východisko k vlastnímu souhrnnému popisu soudobé filosofie poskytuje obraz především filosofie samotného autora. Ten je ovšem pro posouzení celého díla rozhodující, protože právě jemu je podřízen výběr a hodnocení jednotlivých směrů soudobé filosofie. Vrátime se k němu závěrem.

Pokud jde o vlastní přehled jednotlivých směrů a tendencí soudobé filosofie, vychází zde Austeda z následujícího dělení soudobé filosofie na čtyři hlavní proudy, a to na proud „racionalistické metafyziky“, proud „iracionalistické metafyziky“, dialektický materialismus a pozitivismus (empirismus), přičemž obojí je autorem shrnuto pod hlavičku vědecké filosofie, a konečně na tzv. kriticismus nebo také na kriticko-vědeckou filosofii.

Z uvedeného dělení je patrné, že se Austedova systematická soudobé filosofie pokouší o jistou objektivistickou klasifikaci soudobého filosofického myšlení, přičemž kritéria této klasifikace jsou dána oním vymezením filosofie, jejích hlavních problémů a otázek, o němž jsme se zmínili výše. Zde nepřekvapí, že autorovo vlastní stanovisko, jímž se hlásí ke „kritické“ filosofii (kterou nelze ovšem zaměňovat s kritikou filosofii, jak jí rozumí např. tzv. Frankfurtská škola, kterou Austeda posuzuje více než skepticky), stanovisko které vychází v podstatě z neokantiánství, výrazně ovlivněného anglosaskou filosofii jazyka a logickým neopozitivismem, mu na jedné straně umožňuje pozitivní zhodnocení smyslu a významu vědy pro veškeré myšlení a tudíž i filosofii, že ho totéž stanovisko vede k odsouzení jakékoli „metafyziky“ (např. fenomenologie nebo existenciální filosofie) a ke kritickému postoji vůči filosofickému strukturalismu, na druhé straně mu však znemožňuje vybudování skutečně pozitivního filosofického stanoviska. Tato skutečnost se projevuje jak v roz-

pačitém postoji vůči marxistické filosofii, tak také v rezignovaném postoji vůči filosofii našeho století, jež se — podle autorova hodnocení — nedá měřit a srovnávat s filosofii 19. století (viz str. 145). Přes všechnu snahu autora nelze říci, že by toto hodnocení překonávalo plně dojem, že není poplatné pouze subjektivnímu měření soudobou filosofii předkládaných výsledků. Přehled jednotlivých škol nemarxistické filosofie je naopak dosti úplný, i když se omezuje často na výčet jmen. Autor se zaměřuje převážně na filosofickou literaturu, publikovanou německy. Odůvodňuje tento výběr praktickými hledisky — jeho kniha je určena především německé jazykové oblasti — nicméně na mnohých místech pocítujeme toto omezení jako jistou újmu, kterou podtrhuje jinak důkladný a obsáhný seznam literatury, rovněž omezený na díla napsaná v němčině nebo do ní přeložená.

Závěrem je možno říci, že Austedovu knihu o moderní filosofii je možno číst s užitekem jako pokus o systematiku soudobé filosofie. Výhrady, které jsme vůči ní formulovali, nezbavují Austedovu knihu hodnoty, nicméně jí určují jisté, po našem soudu dosti výrazné meze.

Petr Horák

Hintikka J., Suppes P., eds: **Information and inference**: D. Riedel P. C., Dordrecht-Holland 1970, VII + 336.

Lvi podíl na výběru i zpracování jednotlivých příspěvků má finská logická škola (Hintikka, Hilpinen, Pietarinen, Tuomela). Dalšími autory jsou R. Rosenkrantz, Z. Domotor, D. Jamison, D. Lhamon a P. Suppes. Ústředním tématem sborníku je pojem sémantické informace a probabilistické metody empirických teorií. Sborník má čtyři oddíly: Informace a indukce (zde Hintikkova stať o sémantické informaci, Jamisonova stať o bayesovské informaci, Rosenkrantzova stať o experimentování chápaném jako komunikace s přírodou), Informace a některé problémy vědecké metody (zde Hilpinenova stať o informaci získané pozorováním, Pietarinenova stať o kvantitativních nástrojích vyhodnocování vědeckých systematizací a Domotorova stať o kvalitativní informaci a strukturách entropie), Informace a učení (zde jediná stať od Jamisona, Lhamonové a Suppese o učení a struktuře informace), Nové aplikace pojmů informace (zde Hintikkova stať o povrchové informaci a hloubkové informaci a společně stať Hintikkova a Tuomelova „K obecné teorii pomocných pojmů a definovatelnosti v teoriích prvního řádu“). Jmenný a věcný rejstřík.

Přát podrobnou recenzi by znamenalo zaujmout zasvěcené stanovisko ke všem statím. Stojí za povšimnutí, že sborník reprodukuje vlastně výzkumy ve zvláštní disciplíně, kterou bychom snad váhavě mohli označit jako metodologii empirických věd. Tato disciplína nekonkuruje filosofické metodologii (je speciálnější) a nelze ji redukovat na soubor dílčích technik jednotlivých věd. Rada zajímavých výsledků a stálý rozvoj této disciplíny by měl být podnětem k zamýšlení, zda by této oblasti výzkumů neměla být věnována větší a hlavně systematická pozornost i na našich vysokých školách.

Journal of Philosophical Logic, Vol. 1, No. 1, 2, 3/4. (Editor-in-Chief: Bas C. van Fraassen. D. Reidel P. C., Dordrecht-Holland 1972.)

Rada problémů soudobé filosofie je spjata s řešením problémů logické analýzy jazyka vůbec a vědeckého jazyka zvláště. Že toto konstatování není svázáno s extrémními stanovisky novopozitivismu, je zřejmé a lze to i po vnější stránce doložit noukazem na zvýšenou pozornost, jaká je těmto problémům věnována v sovětské literatuře, zejména v posledních ročních číslech časopisu *Voprosy filosofii*.

Výrazem úsilí zpracovávat speciálně takovou logickou problematiku, která je inspirována otázkami, jež klade filosofie vůbec a filosofie vědy zvláště, je založení nového časopisu věnovaného této problematice. Bylo by jisté možné postavit se kriticky k názvu shora charakterizovaného proudu, totiž k názvu „filosofická logika“, ale domnívám se, že rozhodující je zpracovávání uvedených problémů a že otázka názvu není otázka meritorní.

Ročník 1972 je věnován rozsáhlé problematice, která je filosofickými problémy buď přímo inspirována, nebo je pro ně alespoň nepřímo relevantní. V prvních dvou